

Culturele
ANBI

423ste concert
Woensdag 6 maart 2024
20.00 uur

Dudok Quartet

Judith van Driel, viool

Marleen Wester, viool

Marie-Louise de Jong, altviool

David Faber, cello

Grote Zaal
Deventer
Schouwburg

PROGRAMMA

Grażyna Bacewicz (1909-1969)

Strijkkwartet nr. 4 (1951)

Andante. Allegro molto

Andante

Allegro giocoso

Georgy Catoire (1861-1926)

Strijkkwartet in fis, Op. 23 (1909)

Allegro moderato

Allegro fantastico

Andante, tema con variazioni

Allegro impetuoso

PAUZE

Dmitri Sjostakovitsj (1906-1975)

Strijkkwartet nr. 5 in bes, Op. 92 (1952)

Allegro non troppo

Andante-Andantino-Andante-

Andantino-Andante

Moderato-Allegretto-Andante

--- O ---

Het **Dudok Quartet Amsterdam** is opgericht in 2009. Het kreeg in 2014 de Kersjesprijs, in 2018 de Borletti-Buitoni Trust Award (een prestigieuze aanmoedigingsprijs voor jonge musici) en verder onderscheidingen bij concoursen in Weimar en Bordeaux. Inmiddels treedt het kwartet op in bekende concertzalen in Europa en de Verenigde Staten. Sinds 2015 brengt het bijna jaarlijks een nieuw album uit.

De musici zijn constant op zoek naar nieuwe dwarsverbanden binnen de muziek. In een breed repertoire, van oud tot nieuw – reikend van Des Prez, Palestrina en Gesualdo, via klassieken en romantiek, tot aan Sjostakovitsj, Weinberg, Ligeti en Keuris.

In hedendaagse muziek werkte het Dudok Quartet Amsterdam samen met de componisten Kaija Saariaho, Calliope Tsoupaki, Mark-Anthony Turnage, Max Knigge, Theo Loevendie, Peter Vigh en Joey Roukens. Ook speelt het ensemble geregeld eigen arrangementen.

De waardering voor deze brede benadering van muziek blijkt onder andere uit de vele gastmusici die zich bij hen aansloten, onder wie cellist Pieter Wispelwey, blokfluitist Erik Bosgraaf en pianist Hannes Minnaar.

Het kwartet mag spelen op top-instrumenten die zij in bruikleen hebben van het Nederlands Instrumenten Fonds. Voor klassiek en vroeg-romantisch repertoire maken zij gebruik van klassieke strijkstokken, speciaal voor hun vervaardigd door Luis Emilio Rodriguez Carrington.

Een citaat van het kwartet zelf:

‘We laten zien én horen dat de muziek die wij spelen niet oud of nieuw is, maar altijd weer actueel.’

--- O ---

Bij het concert van vanavond

Opnieuw is het bewijs geleverd dat klassieke muziek meestal met de paplepel is ingegeven, wil het wat worden. En met **Grażyna Bacewicz** was het niet anders en werd het dus wat, evenals met haar broer, maar die is vanavond niet aan de orde. Zij werd de tweede vrouwelijke Poolse componiste die internationaal faam verwierf na een illustere voorgangster (Maria Szymanowska) 100 jaar eerder.

Langzamerhand valt haar naam vaker tijdens concerten.

Na de viool- en pianolessen van haar vader, die componist was, en na de conservatoria van Łódź en Warschau, studeerde zij nog enige tijd in Parijs compositie bij Nadia Boulanger. Bij het componeren hield zij voorliefde voor viool en strijkinstrumenten en heeft daarvoor talloze werken geschreven.

Ze maakte grote furore als violiste en reisde heel Europa rond. Tijdens de oorlog woonde zij aanvankelijk in Warschau, waar ze met haar concerten ondergronds ging, totdat ook dat niet meer kon door de verwoestingen. Een ernstig auto-ongeluk In 1954 maakte een einde aan haar violistische carrière. Daarna legde zij zich uitsluitend nog toe op componeren.

Met haar **4e strijkkwartet**, dat vanavond klinkt, won ze in Luik in 1951 in de *International Composition Competition* de 1e Prijs. Het was slechts een van de vele prijzen die ze zou winnen. Ze zou uiteindelijk zeven strijkkwartetten in traditionele bezetting schrijven.

Deze kwartetten maken een sterke ontwikkeling door en zijn als reeks daarmee volgens sommigen vergelijkbaar met het belang van andere muzikale monumenten uit de 20^e eeuw, zoals de strijkkwartetten van Bartók. Haar muziek wordt met de tijd moderner, maar blijft wel altijd tonaal.

Het 4^e kwartet nodigt in de NRC-recensie uit 'tot bezonken luisteren', voorwaar een passende suggestie voor vanavond.

Het Dudok Quartet Amsterdam ontleent zijn naam aan architect Dudok, die traditionalisme compromisloos tegenover modernisme stelde. Maar ook in het werk van

Grażyna Bacewicz en **Dmitri Sjostakovitsj** komt men deze uitersten tegen: degelijke ambachtelijkheid tegenover creativiteit. Het Dudok kwartet wil deze tegenstellingen duidelijk maken. Het dwingt ook de luisteraar van de 21^e eeuw om zich te verhouden tot diens eigen twijfels en onzekerheden. Eenduidige interpretatie van uitersten marginaliseert een mogelijke andere.

Om beide componisten te verbinden, verdiepte het Dudok kwartet zich in beider componeerstijl en compositietechnieken en het zag er zelfs niet tegenop arrangementen te maken van preludes van Sjostakovitsj, om de componisten dichterbij de huid te komen.

Dmitri Sjostakovitsj, geboren in St. Petersburg (1906) waar hij ook het conservatorium doorliep, kon zich aanvankelijk in een opmerkelijk vrij cultureel klimaat ontwikkelen. Dat veranderde toen Stalin in 1928 de touwtjes strakker aanhaalde bij zijn 1^e Vijfjarenplan, en er allerlei restricties kwamen, ook in de muzieksector, en nog erger, tijdens de Koude Oorlog. Vanaf 1934, toen zijn eerste en succesvolle opera plotseling verboden werd, liep Sjostakovitsj regelrecht gevaar met zijn composities en moest hij voortdurend koorddanses, ondanks de lof die hij eveneens ontving.

Zijn eerste optreden in Moskou (1925) werd een deceptie. De doorbraak als groot componist kwam al spoedig daarna: dat was zijn 1^e symfonie, die hij schreef op zijn 19^e als afstudeerwerk voor het conservatorium in St. Petersburg. De datum van het debuut (12 mei 1926) zou Sjostakovitsj daarna regelmatig vieren. Zo gemakkelijk zou het lang niet altijd meer worden onder Stalin. Maar wel bij de 5^e symfonie (1937), waarvoor hem lof werd toegezwaaid door de Pravda, en 'waar hij zijn lesje geleerd had' zoals de huichelachtige critici daarna zeiden. Ze stonden immers zelf ook met een voet in de gevangenis, of erger, als ze 'foute' recensies zouden schrijven...

In deze periode kwam ook zijn 1^e strijkkwartet tot stand..

Het **5^e strijkkwartet** stamt uit de herfst van 1952. Maar Sjostakovitsj hield het veiligheidshalve achter tot acht maanden na Stalins dood. Het is een bijzonder werk, waarvan de delen in elkaar overgaan. Het eerste deel begint in klassieke sonatevorm, zelfs met herhaling, maar daarna

breekt het los, uitbarstend in een vreemde nieuwe melodie, door alle instrumenten fortississimo gespeeld. Later komt deze melodie zacht terug en wordt de overgang naar het zeer poëtische langzame deel, misschien wel het meest lyrische van de componist ooit. Het laatste deel is als een boog. Het stijgt op uit de rust en keert er weer in terug. Maar in het midden komt de vreemde melodie uit het eerste deel nog een keer terug. Het thema van het middendeel heeft hij overigens ontleend aan een klarinettrio uit 1949 van zijn getalenteerdste studente, Galina Ustvolskaya. Zij heeft altijd heftig ontkend ooit iets met haar leermeester te hebben gehad, maar zeker is, dat Sjostakovitsj hartstochtelijk van haar muziek gehouden heeft. Met de andere Rus van vanavond, **Catoire**, is het wel wat anders. Terwijl zijn muziek tijdens zijn leven niet echt gewaardeerd werd, kreeg hij ten tijde van Lenin & Stalin toch een veilige en eervolle positie als directeur van het conservatorium van Moskou.

Joep Walter

Volgende concert: maandag 15 april

Wiener Mozart Trio

Mozart – Schumann - Dvorak

Programmatoelichtingen en recensies

www.kamermuziek-deventer.nl